

Marx
Yahudi Sorunu

SOL
YAYINLARI

**Karl
Marx**

**Yahudi
Sorunu**

**Sol Yayınları
Ankara 1997**

Karl Marx
Yahudi Sorunu
Sol Yayınları, Ankara 1997

Karl Marx
Zur Judenfrage
(1843 sonu - Ocak 1844'te yazıldı,
ilk kez 1844'te
Deutsch-Französische Jahrbucher'de
Karl Marx imzasıyla yayınlandı)

Türkçe Çeviri Sol Yayınları Yayın Kurulunca Hazırlandı
Sorumlu Yönetmen: Muzaffer İlhan Erdost

Almanca karşılaştırma.
Zur Judenfrage
K. Marx - F. Engels, *Werke*,
Dietz Verlag,
Berlin 1976, band 1, s. 347-377

İngilizce karşılaştırma:
On the Jewish Question
K. Marx - F. Engels, *Collected Works*,
translated by Clemens Dutt,
Progress Publishers, Moscow 1975,
volume 3, pp. 146-174

Fransızca karşılaştırma:
La question juive
Karl Marx, *Œuvres philosophiques*,
traduit par J. Molitor,
Alfred Costes Editeur, Paris 1952,
tome 1, pp. 163-214

Türkçede
Yahudi Meselesi
Sol Yayınları, Ankara 1968
Niyazi Berkes çevirisi

Sol Yayınları
Bayındır Sokak 23/6 Yenışehir Ankara

Baskı: Şahin Matbaası
Ekim 1997

ISBN 975-7399-65-5

KARL MARX

Bilimsel sosyalizmin kurucusu Karl Marx, 5 Mayıs 1818'de Almanya'nın Rhine Eyaletinin Trier kasabasında doğdu. Ortaöğrenimini Trier'de; hukuk, felsefe ve tarih üzerine yükseköğrenimini Bonn ve Berlin Üniversitelerinde tamamladı. "Demokritos ve Epikuros'un Doğa Felsefeleri Arasındaki Fark" konulu teziyle, 1841'de Jena Üniversitesinden felsefe doktoru sanı aldı. Yazarlığını yaptığı *Rheinische Zeitung* gazetesini 1843'te kapatıldıktan sonra Paris'e yerleşti. 1845'te *Vorwärts* gazetesini yazıkurulu üyeleriyle birlikte Fransa'dan sürülünce, Brüksel'e yerleşti. 1847'de Komünist Birlik'in kuruluş hazırlıklarına katıldı ve 1848 devrimci hareketleri sırasında Belçika'dan sürüldükten sonra Paris'e geçti ve burada bu birliğin merkez komitesi başkanlığına seçildi. 1849'da, ömrünün sonuna kadar kalacağı Londra'ya yerleşti. 1851-1861 yıllarında *New York Daily Tribune* gazetesinin Avrupa muhabirliğini yaptı, 1864'te Uluslararası Emekçiler Derneğinin (Enternasyonal) kuruluşunda öncü rol oynadı. 14 Mart 1883'te Londra'da öldü.

Yazılış sırasıyla başlıca yapıtları şunlardır: *1844 Elyazmaları Ekonomi Politik ve Felsefe*, 1844 [1932]; *Kutsal Aile* -Engels ile-, 1845; *Alman İdeolojisi* -Engels ile-, 1845-1846 [1932]; *Felsefenin Sefaleti*, 1847; *Komünist Parti Manifestosu* -Engels ile-, 1848; *Ücretli Emek ve Sermaye*, 1849; *Fransa'da Sınıf Savaşmaları*, 1850; *Louis Bonaparte'in 18 Brumaire'i*, 1852; *Grundrisse*, 1857-1858 [1939-1941]; *Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı*, 1859; *Ücret Fiyat ve Kâr*, 1865 [1898]; *Kapital*, 1. cilt, 1867 [2. cilt, 1885; 3. cilt, 1894]; *Fransa'da İç Savaş*, 1871; *Gotha Programının Eleştirisi*, 1875 [1891]; *Artı-Değer Teorileri* -3 cilt- [1905-1910].

YAHUDİ SORUNU

Bruno Bauer'in *Die Judenfrage*'sine ve "Die Fähigkeit der heutigen Juden und Christen, frei zu werden" ine karşı bir polemik yazısı olan *Yahudi Sorunu*, Marx'ın, *Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisine Katkı - Giriş* gibi 1843'te yazılıp 1844'te *Deutsch-Französische Jahrbücher*'de yayınlanan, gençlik dönemi ürünlerindedir. Dinden özgürleşmenin, yalnızca yahudilerin değil tüm insanlığın, yalnızca dinden değil tüm ekonomik, politik ve dinsel bağlardan özgürleşmesi genel çerçevesi içine oturtulduğu bu yazısında Marx, özel yahudi sorununu bir yandan sivil (burjuva) toplum içinde büründüğü maddi koşullarla ilişkisi içinde ele alırken, öte yandan genel yabancılaşma sorunu içine yayarak genel olarak kurtuluşun, insani özgürleşmenin, yetkin bir çözümlenmesini sunuyor.

"Gerçek, bireysel insan, ne zaman soyut yurttaşta kendinde yeniden-soğurup, bireysel insan olarak, günlük yaşamında, özel işinde ve özel durumunda *cinsil varlık* olursa, ne zaman insan kendi güçlerini *toplumsal güçler* olarak tanırsın ve örgütler ve böylece toplumsal gücü kendisinden *politik güç* biçiminde ayırmazsa, işte ancak o zaman insani özgürleşme tamamlanmış demektir."

Yahudi Sorunu¹

I

Bruno Bauer: *Die Judenfrage*, Braunschweig 1843*

Alman yahudileri, özgürleşme** istiyorlar. Ne tür bir özgürleşme? *Yurttaşsal****, politik özgürleşme.

Bruno Bauer onları yanıtlıyor: Almanya'da kimse politik bakımdan özgürleşmiş**** değil. Biz kendimiz özgür değiliz. Sizi nasıl özgürleştirebiliriz? Yahudiler olarak kendiniz için özel bir özgürleşme peşindeyseniz, siz yahudiler *egoistsiniz* demektir. Almanlar olarak, Almanya'nın politik özgürleşmesi için; insanlar olarak, insanlığın özgür-

* Bruno Bauer, *Yahudi Sorunu*, Braunschweig 1843 -ç

** Almandaca: *Emanzipation*; İngilizcede *Emancipation*. -ç.

*** Almandaca: *staatsbürgerlich*; İngilizcede: *civic*; Fransızca-da: *civique* -ç

**** Almandaca: *emanziptiert*; İngilizcede: *emancipated* -ç.

leşmesi için uğraşmanız gerekir, ve özel bir tür baskılanma ve aşağılanma altında oluşunuzu, kuralın bir istisnası olarak değil, tersine, kuralın pekiştirilmesi olarak almak zorundasınız.

Yoksa, yahudiler *hıristiyan uyruklarla* eşit tutulmak mı istiyorlar? Bu durumda, *hıristiyan devletin* haklılığını kabul ediyorlar ve genel baskı rejimini de tanıyorlar. Genel boyunduruğu onaylıyorsa özel boyunduruğu niye onaylamasınlar? Yahudi, Almanın özgür-oluşu* ile ilgilenmiyorsa, Alman, yahudinin özgür-oluşu ile niye ilgilenir?

Hıristiyan devlet yalnızca ayrıcalıkları tanır. Bu devlette yahudi, yahudi olma ayrıcalığına sahiptir. Yahudi olarak, *hıristiyanların* sahip olmadığı haklara sahiptir. O zaman niye, kendisinin sahip olmadığı, ama *hıristiyanların* yararlandığı hakları istiyor?

Yahudi, *hıristiyan devletten* özgürleşmek istemekle, *hıristiyan devletin* kendi *dinsel* önyargısını bir yana bırakmasını istiyor. Peki, yahudi, *kendi dinsel önyargısından* vazgeçiyor mu? O zaman bir başkasının kendi dininden vazgeçmesini istemeye hakkı var mıdır?

Hıristiyan devlet, özü gereği, yahudileri özgürleştiremez. Ama, diye ekliyor Bauer, yahudi özü gereği özgürleşemez. Devlet *hıristiyan, yahudi de yahudi olarak* kaldıkça birinin özgürleşmeyi bahşetmeye güç yetiremezliği gibi, diğeri de elde etmeye güç yetiremezdir.

Hıristiyan devlet yahudiye yalnızca hıristiyan

* Almancada: *Befreiung*; İngilizcede: *liberation*. -ç.

devlet tutumuyla davranabilir, yani ayrıcalıklar bahşederek, yahudinin öteki uyruklardan ayrılışına izin vererek, ama ona toplumun tüm öteki ayrık kesimlerinin baskısını hissettirerek, ve bunu yahudi, egemen dinle *dinsel* karşıtlık içinde olduğu ölçüde çok hissettirerek. Buna karşılık yahudi de, devlete karşı ancak yahudi tutumuyla, yani onu kendisine yabancı bir şeymiş gibi görerek davranabilir; imgesel milliyetini gerçek milliyetin karşısına koyarak, yanılısamalı hukukunu gerçek hukukun karşısına koyarak, kendisini insanlıktan ayırmakta haklılanmış sayarak, ilkesel olarak tarihsel harekette yeralmayarak, genel olarak insanlığın geleceğiyle hiçbir ortaklığı olmayan bir gelecek umarak, kendini yahudi halkının bir üyesi, halkını da seçilmiş halk sayarak.

Şu halde, siz yahudiler, neye dayanarak özgürlük istiyorsunuz? Dininize dayanarak mı? Ama o, devlet dininin can düşmanı. Yurttaş olarak mı? Almanya'da yurttaş yok. İnsan olarak mı? Ama siz, başvurduklarınızdan daha çok insan değilsiniz ki.

Bauer, yahudi özgürlüğü sorununun önceki formülasyonlarının ve çözümlerinin eleştirel bir analizini verdikten sonra, sorunu yeni bir biçimde koyuyor. Özgürleşmesi gereken yahudinin ve özgürleştirmesi gereken hıristiyan devletin *doğası* nedir? diye soruyor. Bunu yahudi dininin bir eleştirisiyle yanıtlıyor, yahudilik ile hıristiyanlık arasındaki *dinsel* karşıtlıkları çözümlüyor, hıristiyan devletin özünü açıklıyor — tüm bunları cüretli, keskin, zeki ve derinlikli bir biçimde, özenli olduğu kadar da güçlü ve enerjik bir yazım tarzıyla yapıyor.

Peki, nasıl çözüyor yahudi sorununu Bauer? Vardığı sonuç nedir? Bir sorunun formülasyonu, onun çözümlüdür. Yahudi sorununun eleştirisi, yahudi sorununa yanittir. Öyleyse özet şöyledir:

Başkalarını özgürleştirebilmek için, önce kendimizi özgürleştirmeliyiz.

Yahudi ile hıristiyan arasındaki karşıtlığın en sert biçimi *dinsel* karşıtlıktır. Bir karşıtlık nasıl çözülür? Onu olanaksızlaştırarak. *Dinsel* karşıtlık nasıl olanaksızlaştırılır? *Dini kaldırarak*. Yahudi ve hıristiyan, birbirlerinin dinlerini, *insan tininin gelişiminin farklı aşamaları, tarih* tarafından çıkarılıp atılan farklı yılan derileri, *insanları* da bunları değiştiren yılanlar olarak görür görmez, artık dinsel değil, tersine eleştirel, *bilimsel* ve insani ilişkiler içine girerler. *Bilim* o zaman onların birliğini kurar. Bilimsel karşıtlıklar da zaten, bilimin kendisi tarafından çözülürler.

Alman yahudisi, özellikle, genelde politik özgürleşme yokluğu ve devletin açıkça telaffuz edilen hıristiyancılığı ile karşı karşıyadır. Ama Bauer'in kavramasında, yahudi sorununun, Almanya'ya özgü ilişkilerden bağımsız genel bir önemi var. Sorun, dinin devletle ilişkisi, *dinsel bağ ve politik özgürleşme* arasındaki çelişki sorunudur. Politik özgürleşme isteyen yahudiler için olduğu kadar, özgürleştirmesi ve kendi de özgürleşmesi gereken devlet için de, dinden özgürleşme koşul olarak koyuluyor.

"Pekala," deniyor ve bunu yahudinin kendisi diyor, "yahudi de yahudi olarak, yahudi olduğu için ve böyle kusursuz, evrensel olarak insani bir ahlak

ilkesine sahip olduğu için özgürleştirilmek durumunda değildir; tersine, yahudi yahudi olmasına ve yahudi olarak kalmak durumunda olmasına karşın, yurttaşın arkasına geçecek ve yurttaş olacaktır. Yani, yurttaş olmasına ve evrensel olarak insani ilişkiler içinde yaşamasına karşın, yahudi yahudi dir ve öyle kalır. Onun yahudi ve sınırlanmış doğası, sonunda, insani ve politik yükümlülükleri karşısında hep zafere ulaşır. Önyargı, genel ilkelere kendisine üstün gelmesine karşın, sürer. Ama sürerse, o zaman, bu kez o, diğer her şeye üstün gelir." "Yahudi, devlet yaşamı içinde ancak yanıt-maca* olarak, ancak görünüşte yahudi kalabilirdi. Öyleyse, yahudi olarak kalmak isteseydi, çıplak görünüm, özsel olan haline gelecekti ve zafer elde edecekti; bu demektir ki, yahudinin devlet içindeki yaşamı yalnızca bir görünüm ya da yalnızca özsel olanın ve kuralın karşısında geçici bir istisna olacaktı." ("Die Fähigkeit der heutigen Juden und Christen, frei zu werden", *Einundzwanzig Bogen* s. 57.**)

Öte yandan, Bauer'in devletin görevini nasıl sunduğunu görelim.

"Fransa," diyor, "bugünlerde" (26 Aralık 1840'taki meclis oturumları) "yahudi sorunu bakımından —diğer bütün politik sorunlarda da hep yaptığı gibi— özgür, ancak özgürlüğünü yasayla kaybetmiş, böylece bunun bir görüntü olduğu açık edilmiş ve öte yandan özgür yasaları eylemiyle çe-

* Almancada: *sophistisch*; İngilizcede: *sophistically*; Fransızca-da: *dans un sens sophistique*. —ç.

** Bruno Bauer, "Günümüz Yahudi ve Hıristiyanlarının Kurtulma Yetisi", *Einundzwanzig Bogen aus der Schweiz*, yayınlayan Georg Herwegh, Zürih ve Winterthur, 1843. —Ed.

ISBN - 975-7399-65-5

